

Notat

- om dådyret som vildtlevende dyreart i Danmark

1. Dådyret var almindelig i det danske område i sidste mellemistid

Ifølge Kim Aaris-Sørensen (1998) var dådyr udbredt i det område, hvor Danmark ligger i dag, i den lange mellemistid (Eem), der lå før sidste istid (Weichel).

Efter knoglefundene at dømme var kronstyr og dådyr måske lige hyppigt forekommende i denne del af Europa.

Ulrik Møhl (1955) påviste gennem forekomsterne af tydeligt marvspaltede rørknogler af dådyr fra den periode, at datidens mennesker (neanderthalere) jagede disse dådyr.

2. Arten var vidt udbredt i Danmark i 1231

Under Weichel-istiden blev dådyret formentlig fortrængt til refugier ved den østlige del af Middelhavet (Bieger 1940).

Romerne spredte i kejsertiden dådyret til Italien. Bræstrup (1952) refererer på baggrund af flere kilder, at fønikerne endnu tidligere bragte arten til England i forbindelse med deres import af tin.

I kong Valdemars Jordebog fra 1231 nævnes dåvildtet som forekommende på en lang række øer, hvor det var udsat som jagtvildt.

Jette Baagøe (mundtl. 2006) betragter dådyrets tidlige forekomst i Danmark som ét af de sikreste vidnesbyrd om, hvor stor en betydning jagten i disse tider havde for de kongelige og adlen.

Blandt de i 1231 nævnte øer rummede Drejø og Orø dengang med sikkerhed dådyr.

Øer som Livø, Æbelø og Romsø er ifølge overleveringen lokaliteter, hvor dådyr formentlig siden har levet uafbrudt.

3. Dådyret var talrigt i det østlige Danmark endnu i 1700-årene

Fra 1500-tallet er der beretninger om dådyr på Langeland, ved Roskilde og Vordingborg. I 1593 blev der afholdt en kongelig jagt over flere dage ved Skanderborg, hvor der foruden 1600 kronstyr blev nedlagt dådyr, rådyr, vildsvin, hare og ræv (Weismann 1931).

I 1618 nedlagde kongen dåvildt på Thurø ved Svendborg.

Under Christian den Fjerde blev dåvildtet så talrigt på Tåsinge, at kongen befalede lensmanden til derfra at levere levende dåvildt til andre på Fyn, men ”dog ikke mere end vildtbanen kunne tåle og mod betaling”.

I år 1600 blev fra de kongelige vildtbaner på Fyn solgt 24 dådyr til udsætning hos Hertug Johan Adolf af Slesvig, og i 1622 leveredes dådyr til udsætning hos den engelske konge. Den danske adel (familierne Rantzau & Sehested) købte i samme periode dådyr fra Koldinghus Len til udsætning.

I 1619 orienteres der om en større dådyrbestand i Frederiksborg Lille Dyrehave (Weismann 1931).

I de 8 år mellem 1731 og 1739 blev 938 kron dyr og 221 dådyr leveret til det kongelige hof fra Falster.

I 1735 klagede forpagteren på Søbygaard på Ærø over den skade, som dåvildtet gjorde på afgrøderne. Dådyr var omkring 10 år tidligere indfanget på det nordlige Als og udsat på Ærø. Omkring 1734 fangedes tilsvarende 30 dådyr fra den talrige bestand på Als og overførtes til Haderslev Næs, hvor der hverken var kron dyr eller dådyr.

I 1737 klagede bønderne på Bogø over, at der var 600-700 dådyr på øen.

I det hele taget var der i 1730-erne mange klager over store dåvildtbestande på Sjælland og øerne. Som følge af en ekstremt hård vinter i 1740 døde til gengæld over hele landet mere end 4 000 stk. større vildt fordelt på kron dyr (734), dådyr (1730), rådyr (1038) og vildsvin (50) (Weismann 1931).

I det årti, som lå mellem stavnsbåndets ophævelse (1788) og fredskovsforordningen (1805), blev det ved kongelig resolution af 6. september 1799 bestemt, at alt kronvildt og dåvildt skulle skydes bort fra den frie vildtbane.

På det tidspunkt var der efterhånden så meget vildt i Jægersborg Dyrehave (der blev indhegnet i 1671), at hoffets forbrug af kronvildt og dåvildt kunne dækkes derfra.

Omkring 1820 var kronvildtet stort set bortskudt på Sjælland og Fyn, og i Jyllands traditionelle kronvildtegne, f. eks. Frijsenborg, Djursland og Rold var bestandene særdeles stærkt reduceret. Dåvildtet var også reduceret i antal, men i modsætning til tidligere, var der nu mere dåvildt end kronvildt i Danmark.

På Vemmetofte, Gisselfeld og andre sjællandske godser var der således meget dåvildt.

På Falster var der kun få tilbage, men på Fyn var der stadig meget på den frie bestand, og på Langeland sås jævnligt rudler på 50-60.

I Jylland forekom dådyr spredt langs østkysten, sjældnere i Midtjylland og aldrig langs vestkysten (Weismann 1931).

Fra årene 1874-78 foreligger en oversigt over det årlige vildtudbytte i de danske skove. I tallene, der omfatter data fra 189 000 af landets ca. 319 000 tdr. land skov er ikke medregnet, hvad der er skudt i lukkede dyrehaver eller på ren markjagt.

Det gennemsnitlige, årlige vildtudbytte i skovene var i de 5 år 23 kron dyr, 340 dådyr og 2684 rådyr. De nedlagte dådyr var rapporteret fra hele Sjælland (men flest pr. arealenhed fra Nordvestsjælland), øerne syd for Sjælland, de fynske øer (med det største, registrerede udbytte i hele landet, nemlig 1 dådyr/ 80 ha) samt fra Frijsenborg-Fussingø.

4. Dådyrets forekomst i vore dage

Betragter vi den officielle danske vildtudbytte-statistik fra perioden 1941-2005 (som er tilgængelig på internettet), så fremgår det, at udbyttet af dådyr på landsplan indtil midten af 1980-erne lå ret stabilt på ca. 1500 nedlagte dådyr/år. Men siden 1986 er det årlige niveau steget til ca. 3800 nedlagte dådyr/år, hvori der kan indgå en del dyr nedlagt i hegn.

Siden begyndelsen af 1990-erne har der været en del svingning omkring det gennemsnitlige årlige udbytte på ca. 3800 dådyr, og afskydningen afspejler ikke længere en helt klart stigende tendens i udbyttet.

De tilsvarende tal for kron dyr viser, at indtil omkring 1975 lå det årlige niveau for udbyttet ret stabilt omkring 800 nedlagte kron dyr/år. Men siden 1975 er det årlige niveau steget til ca. 3500 nedlagte kron dyr/år - med en stigende tendens, der synes at fortsætte.

Det noget nært afsluttede projekt "Dansk Pattedyratlas", der har gennemført den hidtil mest dækkende kortlægning af danske pattedyr, viser, at dådyrene i perioden 1995-2003 nord for Limfjorden har vildtlevende og selvreproducerende bestande i Hanherred og Nordøstvendssyssel. I Jylland syd for Limfjorden forekommer vildtlevende bestande af dådyr i Salling samt langs den jyske østkyst (overvejende øst for israndslinjen) fra Randers i nord til Frøslev i syd.

Desuden forekommer dådyr på Fyn med tilliggende øer.

Tilsvarende forekommer dådyr med reproducerende bestande på Sjælland (dog fåtalligt vest for linjen Korsør-Hundested) samt på Falster og Lolland, men ikke Møn, hvor bestanden var talrig i 1700-tallet.

Fritlevende dådyr forekommer også i vore dage på Bornholm.

En nogenlunde nøjagtig vurdering af den vildtlevende dådyrs samlede bestand her i landet anslog i 2002 en samlet efterårs-bestand på ca. 6700 dådyr (Preil Andersen 2005).

5. Konkluderende betragtninger

Det er min personlige vurdering, at dådyr i dagens Danmark må betragtes som en ældgammel kulturfølger i lighed med f. eks. almindelige hyld og vinbjergsnegl.

Skal jeg give min korte karakteristik af de 3 hyppigste hjorte-arter i Danmark, så er den:

- Kron dyr har en nomadeagtige levevis og tilpasser sig bedst de uforstyrrede og større arealer, gerne med indslag af nåletræer, overdrev og heder på mager bund. Kron dyret trives formentlig bedre end dådyret i de aktuelle hede- og klitplantager.
- Dådyr er mere stationære end kron dyr og foretrækker det parkagtige og mere frodige løvskovslandskab med produktive græsningsarealer, og dådyret accepterer en del mere menneskelig færdsel og kulturpåvirkning end kron dyret. Dådyret trives måske bedre end kron dyret i mindre skove i det frodige og ofte mere befærdede kulturlandskab. Klimaændringen vil være i dådyrets favør.
- Rådyrene er udpræget stationære og er indtil et vist omfang tilpasningsdygtige i forhold til publikums regelmæssige færdsel, når der er føde af høj kvalitet og ingen fritløbende hunde. Rådyret trives måske bedst, hvor der ikke er alt for store bestande af hverken kron dyr eller dådyr. Men i praksis kendes eksempler på pæne rådyrbestande i vegetationens tidlige successionsstadier i områder, hvor der forekommer både kron dyr og dådyr.

Vi, der til dagligt arbejder som praktiske naturforvaltere, ser gerne, at disse 3 hjortearter i Danmark kommer til at spille en større rolle som græssere (og browsere) i vores skove og på de øvrige naturarealer og dermed fremmer en mere naturlig biodiversitet.

Det har været vurderingen hos DN's repræsentanter i de regionale kron dyrgrupper, som i de sidste par år har fungeret på landsplan under Danmarks Jægerforbunds formandskab og Skov- og Naturstyrelsen som sekretariat, at dådyrene har ligeså meget behov for en mere biologisk og etisk forsvarlig forvaltning, som kron dyrene har det.

På denne samlede baggrund er det min personlige anbefaling, at dådyret bør forvaltes på lige fod med kronudyret og rådyret - som gode, danske hjortearter.

På den anden side vil jeg anbefale, at sika-vildtet, der aldrig naturligt har spredt sig til Europa, men som i øjeblikket (efter at det i år 1900 første gang indførtes til Svenstrup) af enkelte jægerkredse forsøges promoveret i Danmark, rubriceres under de potentielt invasive arter og søges begrænset i dets fremtidige forekomst her i landet.